

Wstęp

Współczesny świat nasycony jest dynamiką zmian technologicznych, ekonomicznych, cywilizacyjnych, społecznych i innych. W naturalny bieg życia człowieka w nim żyjącego wpisane są z jednej strony wynikające ze zmian nieprzewidywalność i brak stałości, z drugiej zaś wręcz nieograniczone możliwości w dostępie do wiedzy, nowości technologicznych, rozwoju, działania, pracy w różnych miejscach na świecie bez opuszczania własnego domu, i inne. Niezliczona nowość i doświadczeń pozwalają człowiekowi na łamanie granic, pokonywanie czasu, umożliwiają spektakularne osiągnięcia, szybkie zyski, zawrotne kariery i sukcesy.

W dynamikę zmian i sytuacji nieprzewidywalnych, z którymi mierzy się współczesny człowiek, wpisuje się doświadczana obecnie przez ludzi na całym świecie pandemia wywołana koronawirusem SARS-CoV-2. Wprowadzenie licznych ograniczeń i czasowa całkowita izolacja społeczna zaowocowały licznymi sytuacjami trudnymi, kryzysami, doświadczeniami traumatycznymi, których konsekwencje odczuwane są przez wszystkich ludzi na całym świecie bez względu na wiek, płeć, kolor skóry, status społeczny czy pochodzenie. Odczytywane przez socjologów, psychologów i pedagogów konsekwencje pandemii służą podejmowaniu działań i wypracowywaniu strategii, które mogą zostać wdrożone w celu zapobiegania kolejnym negatywnym konsekwencjom życia w sytuacji pandemii.

Pandemia odcisnęła ślad również na procesie edukacji. W marcu 2020 roku po raz pierwszy nauczyciele stanęli przed wyzwaniem prowadzenia nauczania

zdalnego. Wielu z nich odczuwało z tego powodu presję, a także dystans (spowodowany lękiem i brakiem umiejętności) wobec wykorzystywania narzędzi cyfrowych. Obecnie sytuację pandemii przeżywają ponownie wszystkie podmioty procesu edukacji (uczniowie, studenci, nauczyciele, rodzice, słuchacze UTW i inni), zaś jej konsekwencje społeczno-emocjonalne odczytywane przez psychologów i pedagogów wymagają podjęcia natychmiastowych działań interwencyjnych, wspierających, terapeutycznych czy profilaktycznych. W dyskusję nad sytuacją głównych podmiotów procesu edukacji podczas pandemii włączyli się autorzy raportów zaprezentowanych w niniejszej publikacji. Badacze przedstawili problematykę edukacji w tym trudnym czasie z perspektywy różnych podmiotów edukacyjnych, a zatem nauczycieli, uczniów, słuchaczy UTW, pracowników instytucji kultury.

Zagadnienia dotyczące pracy nauczyciela w sytuacji pandemii podjęły w swoich artykułach Joanna Madalińska-Michalak (*Nauczanie zdalne i edukacja nauczyciela – wyzwania*), Joanna M. Łukasik, Katarzyna Jagielska, Anna Mróz, Paulina Koperna (*Młodzi nauczyciele o zdalnej edukacji w czasie COVID-19*) oraz Sylwia Jaskulska i Barbara Jankowiak (*Jaki obraz szkoły w czasie pandemii COVID-19 wyłania się z badań nauczycieli i uczniów? Wnioski dla bliższej i dalszej przyszłości*). Ostatnie z wymienionych badaczek odniosły się do procesu edukacji w czasie pandemii również z perspektywy uczniów. Doświadczenia uczniów zamieszkujących obszary wiejskie zaprezentował Piotr Długosz (*Blaski i cienie zdalnej edukacji wśród uczniów z obszarów wiejskich*), zaś analogiczną problematykę dotyczącą uczniów szkół średnich przedstawiła Katarzyna Jagielska (*Edukacja zdalna w sytuacji pandemii w doświadczeniach uczniów szkół średnich*). Wartość zabawy na wolnym powietrzu oraz doświadczenia podwórka, a w sytuacji pandemii jego braku z perspektywy rozwoju dzieci podejmuje Marek Siwicki (*„Ślad ognia na metalu” z etykietą teorii części swobodnych Simona Nicholsona*). Oceną zdalnej edukacji z perspektywy dorosłych podmiotów zajęli się Marta Iwińska, która przeprowadziła badania wśród studentów (*Wyzwania edukacyjne podczas pandemii – w opinii studentów pracy socjalnej*), i Krzysztof Gurba – badania dyrektorów różnych typów szkół (*Edukacja na odległość w czasie pandemii w ocenie dyrektorów szkół*). W dalszej części publikacji znajduje się artykuł kontynuujący problematykę osób dorosłych, ze względu na swój wiek zaklasyfikowanych do grupy osób starszych (seniorów). Zagadnieniem możliwości ich aktywizowania w zakresie edukacji formalnej w UTW w czasie koronawirusa zajął się Norbert G. Pikuła (*Działalność edukacyjna uniwersytetów trzeciego wieku w czasie pandemii*). Wartość działań online, wspierających proces

edukacji w czasie pandemii, z perspektywy działalności instytucji kultury, którymi są biblioteki, przedstawia Maria Katarzyna Grzegorzewska (*Efektywność działań online instytucji kultury w uzupełnieniu procesu edukacyjnego w czasie pandemii*).

Wyrażamy nadzieję, że zawarte w monografii artykuły ukazujące bieżącą diagnozę doświadczeń podmiotów edukacyjnych wywołanych sytuacją pandemii oraz że wskazane rozwiązania w odniesieniu do rozpoznanych obszarów problemowych przyczynią się do wzmocnienia działań dydaktycznych, wychowawczych, profilaktycznych w pracy z wszystkimi podmiotami procesu edukacji. Natomiast aplikacja wniosków z zaprezentowanych badań do praktyki edukacyjnej w zakresie kształcenia, doksztalcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli, pedagogów szkolnych i szkolnych psychologów może stać się swoistym antidotum na doświadczaną ponownie, od połowy października 2020 roku, sytuację izolacji społecznej uczniów i nauczycieli, studentów i słuchaczy UTW. Poszerzenie wiedzy i umiejętności w zakresie pracy z drugim człowiekiem w czasie izolacji umożliwi bowiem skuteczne działanie i przeciwdziałanie negatywnym konsekwencjom edukacji w tych warunkach. Być może dzięki zdiagnozowanym obszarom problemowym oraz propozycjom aplikacyjnym w sytuacji pandemii, poza funkcją kształcenia, samokształcenia i doskonalenia, w warunkach izolacji zdalna edukacja stanie się również środowiskiem wzmacniającym funkcję społeczną i integracyjną w odniesieniu do nauczyciela, który buduje relację zarówno z uczniami, jak i innymi podmiotami procesu edukacji.

Redaktorzy
Norbert G. Pikuła, Katarzyna Jagielska, Joanna M. Łukasik

Kraków, 14.10.2020